

288 års skolegang i Randbøl Sogn er slut

Tekst af Hanne Damgaard Hansen

De sidste 27 børn forlod Firehøjeskolen, afdeling Vandel, da de gik på juleferie december 2022.

Hvorfor gik det så galt?? Jeg kan undre mig, når jeg tænker tilbage på den tid, hvor mine børn gik på skolen i 1990'erne, og jeg selv arbejdede der. Ja, vel var det en anden tid. Det var en tid, hvor lærerne boede i lokalområdet og arbejdede på samme skole i en lang årrække. Nogle af lærerne havde jeg selv, da jeg gik på skolen i 1960'erne. En stabilitet som gav ro på, – også når man ikke kunne holde ud at være i klassen, så kunne man hjælpe pedellen eller sidde på kontoret og læse. Alle kendte hinanden og hjalp

hinanden på tværs af arbejdsopgaver. Vi havde morgensang, som altid gav en god start på dagen. Her kunne lærere og inspektør give kollektive beskeder, så alle var informeret på én gang.

En skole med gang i

Skolen havde et folkebibliotek. Egtved Kommunes musikskole havde undervisning på skolen. Børneteatergruppen "Vandalerne" øvede og spillede for publikum på skolen. Der var mange musikarrangementer. Bl.a. optrådte Michaela Petri og hendes mor på fløjte og klaver, og alle børn sad på gulvet i gymnastiksalen.

Vandel skole 2008/2009 – Randbøl Lokalarbiv

Skolefesterne var kæmpefester. Der var råd til udflugter for børnene. Bl.a. tog 7. kl. til Bornholm. En varm sommerdag blev der bestilt en bus, som blev fyldt med børn og voksne, og vi drog til Vesterhavet for at lege. Vi havde åben skole en aften om ugen, hvor børn og voksne kunne spille musik og låne en Macintosh computer. Vi havde samarbejde med LEGO, hvor de store børn byggede drivhuse. Musikk lærerne samarbejdede med Nørup Skole omkring et fælles kor. Museet blev brugt som led i historieundervisningen. Jeg glemmer heller ikke Keld Jensens forkærlighed for skak. Der var skakbrikker på alle bordene på gangene. De store børn lærte de små at spille skak i frikvartererne. Erik Fogh Nielsen havde billedkunstskele om eftermiddagen. Det var så godt, at Grethe, min mor Kamma, Elin og jeg bestemte os for at igangsætte 4-H hobby. Børnene var kreative, og vi producerede mange julegaver. Om sommeren havde vi 4-H haver og en hel mark med georginer og masser af grønsager. Det var bare så livsbekræftende at være sammen med børn med deres umiddelbare snak og gåpåmod.

Folkeskole fremfor privatskole

Dengang var det naturligt at vælge den folkeskole, som tilhørte det skoledistrikt, tidligere Egtved Kommune havde bestemt. Kun få børn valgte en friskole, og der var ikke mange børn på specialskole. Siden da, er fri- og privatskoler blomstret op. De er så fleksible, at de kommer og henter børnene lige der, hvor de bor, hvis der er brug for det. Det er svært at hamle op med den frie bevægelighed, og når først en skole får prædikat af lukningstruet, som Vandel skole fik for 2 år siden, så er det svært at vende skuden. Også selvom skole, børnehaven, foreninger og erhvervsdrivende bakkede op om Vandel Udviklingsråds forslag om at holde "Åben Landsby" i 2021 og 2022. Det var 2 fantastiske dage, hvor vi fik sat Vandel på landkortet. Det var ikke nok, for skolens tilbud var blevet så ringe, at forældrene valgte alle mulige andre tilbud end det nære.

Byråd lukkede vores skole

Efter 2 år indkaldte Børne- og Familieudvalget den 19.9.2022 til et borgermøde på skolen, hvor over 100 borgere var mødt op. Der blev stillet mange spørgsmål og argumenteret frem og tilbage i et par timer. Den 9.10.2022 bestemte Vejle Byråd at lukke skolen og flytte børnene til Nørup fra nytår.

En beslutning som var uundgåelig, da elevtallet var dalet fra ca. 100 børn i skoleåret 2018/20 til 27 børn

i skoleåret 2021/22. Med i faldet røg også børnehaven med sine 9 børn, da man havde samdrift med Firehøjeskolen i "landsbyordningen".

Farvel og på gensyn

Repair-Cafe' Vandel, som har lokaler på skolen og museet, som ligger ved siden af skolen, blev ret hurtigt enige om, at vi var nød til at fortælle børnene og deres forældre, at vi kommer til at savne dem. Der-

for blev det til en afskedssammenkomst i museets gamle skolestue den 15.dec. Vi havde forberedt et lille program med sang og fortællinger om jul i gamle dage ved Bente Lykkegaard. Jensine Grøndal og jeg havde gaver med i julesækken. Vi havde syet penalhuse til børnene af de aflagte månedsbannere fra Dagli' Brugsen i Vandel. I penalhuset var en gul Viking blyant og et viskelæder, museets brochure samt et brev til forældrene. Heri stod der bl.a., at det er endnu vigtigere, at alle børn og voksne vil støtte op om de arrangementer og fritidstilbud, som rigtig mange frivillige i byen arrangerer, nu da de ikke ses i børnehaven og skole mere. Børnehaven fik besøg af museets frivillige personale i børnehaven. Her fik de hver en rygsæk og en ærtepose.

Nu venter vi på, at Vejle Kommune, som lovet på mødet i september, indkalder til et borgermøde, hvor alle byens borgere får mulighed for at komme med deres ideer til, hvad bygningerne kan bruges til, og at kommunen, som lovet, indfrier vore ønsker.

Vandel Skoles historie 1953-2022

Af Bente Lykkegaard

Allerede i 1734 byggedes den første skole i Randbøl Sogn: Randbøl Skole, beliggende ved Hærvejen 53 tæt på kirken. I Frederikshåb blev den første skole bygget til kolonisterne i Frederikshåb i 1761. Den erstattedes i 1919 af en ny bygning beliggende ved vejen til Fitting.

I den sydlige del af sognet var der gennem tiden skoler i Almstok og Guldbergsminde. Guldbergsminde skole blev nedlagt i 1912. Eleverne i området blev fordelt mellem Fitting, Frederikshåb og Bindeballe skoler. Bindeballe skole planlagdes færdig i 1872.

Omkring 1850 var Randbøl hovedskole, og der var tilsyneladende tilknyttet en vinterskole i Bindeballeområdet. Nogle beboere i Vandel ansøgte om at få oprettet en vinterskole. Endelig fik man lavet en skoleplan for Vandel, der skulle gælde fra 1876. Det ville Vandel-borgerne dog ikke vente på. De reagerede ved bl.a. at holde børnene hjemme, og skolekommissionen pålagde dem at betale multkt (gammelt ord for økonomisk straf / bøde. Red. bemærkn.) Skolebygningen i Vandel opførtes efter disse "uroligheder" på Grindstedvej 10 i 1873. I 1919 opførtes desuden en forskole på Dalgasvej 9.

I 1937 trådte en ny skolelov i kraft med indførelse af nye fag og med større krav til lokalerne. Man begyndte at tale om en centralisering af skolevæsenet. 2. Verdenskrig satte en stopper for disse planer.

I 1944 blev Vandel Skole lukket, og tyskerne overtog bygningen. Eleverne fordeltes til naboskolerne, og som nødløsning indrettedes skolestue på Vandelgård – for senere at blive flyttet til gården Vestervang. Efter krigen blev skolerne i Vandel frigivet i 1946.

Så tog man fat på at udarbejde planen for en central skole i Vandel. De gamle skoler i byen var udtjente, og man byggede nu skole, inspektør- og lærerboliger, der levede op til tidens krav.

Skolen (den røde bygning, Skolevej 2) indviedes i oktober 1953. De øvrige små lokale skoler var efterhånden blevet utidssvarende, og efter sognerådvalget i 1962 besluttedes det at gøre Vandel Skole til fællesskole for hele kommunen. En tilbygning til skolen (den gule bygning) blev taget i brug i 1963. I 1971 oprettedes børnehaveklasse ved skolen, og i 1972 tog man et nyt skolebibliotekslokale i brug. - For omkring 20 år siden blev skolen gennemgribende renoveret. Elevtallet var dalende, og der var krav om større undervisningslokaler. Derfor blev nogle klasseværelser slået sammen eller sløjfet. Vandel Skoles eksistens blev efterhånden ad flere omgange truet af det svigtende antal elever og blev i et redningsforsøg i 2011 lagt administrativt sammen med Nørup Skole med fælles ledelse. Skolen skiftede navn til Firehøjeskolen, afdeling Vandel. I 2020 var der så få elever, at Vejle Kommune ønskede at lukke Vandel-afdelingen. Dog fik skolen en chance for på 2 år at vende udviklingen og forhindre dette. Trods mange gode intentioner lykkedes det ikke, og pr. 1. januar 2023 flyttedes eleverne til Nørup. Også Firehøje Børnehave, der var en del af "landsbyordningen" under fælles ledelse med afdeling Vandel lukkedes, og børnene har fået tilbud om at flytte til børnehaven "Skovkanten" i Nørup. Skolefritidsordningen er fortsat åben i Vandel indtil sommer 2023.

Kilde: "Randbøl sogn gennem tiderne" udgivet af studiekredsen i 1983.

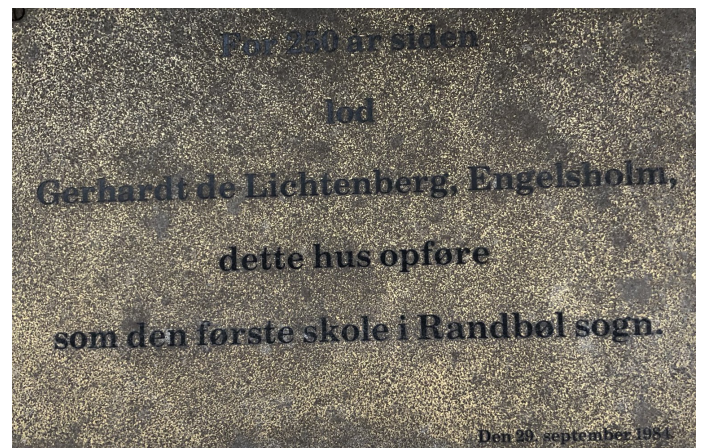

Foto af skolen i Randbøl. Mindepladen er påsat huset i anledning af 250års jubilæet i 1984.

Formandens beretning "Årets gang" nov. 2021 - nov. 2022

Af Svend Aage Hansen

Den 19. november 2021 afholdt vi kombineret generalforsamling - og derefter (eller i forbindelse dermed) vores store jubilæumsfest. Begge dele foregik på Randbøldal Campingplads. Festen startede med varm mad og gik derefter over i underholdning ved Præstens Blues Band. Man kan vel næsten sige, at det er blevet vores husorkester. Der var også arrangeret amerikansk lotteri, hvor forskellige forretninger fra lokalområdet - og endda et par kunstnere - havde doneret gaver og malerier. En hyggelig og god aften, som tilmed skæppede lidt i vores kasse. Desværre blev nogle deltagere denne aften smittet med Corona.

Med det i mente besluttede vi os derfor til at aflyse både 1. søndag i advent og det planlagte kræmmermarked i februar. Derfor bugner vores arsenal med varer til det næste kræmmermarked. Karen Margrethe har endda været meget flittig til at afhænde effekter herfra online.

Internationalt kaffebord i Missionshuset maj 2022

Fra februar til maj var en 5 m lang, broderet "genforeningsdug" udstillet i skolestuen. Udlånet var formidlet af Kirsten Rykind-Eriksen fra Grænseforeningen. Den tiltrak en del besøgende.

Sidst i maj deltog museet igen i "Åben Landsby". Der kom gæster på museet i hele åbningstiden. I år var der besøg af en arbejdende trædrejer, som fortalte om håndværket og viste sit arbejde frem, og på P-pladsen mellem museum og skole var foreningens kræmmermarked åbent.

Grundlovsdag, den 5. juni fik museet besøg af et antal militærhistoriske køretøjer på den nationale, motorhistoriske køredag. Formålet med "Grøn Veteran-Køredag" er, udover at udbrede interessen for det historiske i lokalområdet, også at vække interessen for militærhistoriske køretøjer. Chauffører og passagerer i kortegen blev vist rundt i flyvestationsudstillingen.

En af de besøgende, ejeren af det private Tarp Bunkermuseum, blev overmåde begejstret, da han i udstillingen så et tysk feltpoststempel, der stammede fra den nedlagte Esbjerg flyvestation. Han talte sin sag så godt, at bestyrelsen efterfølgende sagde ja til undtagelsesvis at indgå en toårig udlånsaftale med Tarp Bunkermuseum. Stemplet kan nu under sikrede forhold ses udstillet dér, indtil det igen skal retur til Randbøl Sogns Museum.

Den 20. august var der gruppebesøg fra Trehøje Museum & Kultur, Ørnholm. Ca. 20 personer blev efter indtag af kaffe og medbragte rundstykker vist rundt i arkiv, udstillinger og magasin. Det var fantastisk vejr, så flere valgte at sidde udenfor og nyde kaffen. Interessant at udveksle erfaringer og synspunkter med andre i samme "branche".

Den 21. august var der arrangeret en tur til "Rækkebjerg", hvor naturvejleder Peer Høgsberg fortalte om den naturskønne og særegne egn, hvor der stadig er spor efter tidligere tiders tørvegravning. Rækkebjergene ligger kun i kort afstand fra Billund, men mange har en besigtigelse af stedet til gode. Fremmødet var på 12 personer, så der havde været plads til flere.

Den 3. september havde vi en yderst interessant personaleudflugt til "Museet Sønderkov", og efter at være blevet trakteret med dejlig mad i slotskælderen, var der guidet rundvisning. Dagen sluttede med fælles kaffe på gårdspladsen foran museet.

For nylig, den 27. september, blev museet tilsluttet Billund Fjernvarmeværk. Her nåede vi at komme til før de andre kommunale bygninger i området. I øjeblikket arbejder vi på en stort anlagt klimaudstilling, der skal arrangeres i magasinkælderen. Vi har fået stillet en udstillingsarkitekt til rådighed gennem klimalandsbyprojektet. Også Økolariet i Vejle vil komme med idéer hertil. Det bliver en spændende fremtid, vi går i møde.

Hvad sker der på museet lige nu?

Af Hanne D. Hansen

Klimaudstillingen med fokus på ressourceforbrug før og nu er gået ind i sin sidste fase. Nu er det alvor. Nu skal vi frivillige vise, at vi kan arbejde ud fra udstillingsarkitektens drejebog og lave en spændende udstilling, som skal åbne til maj.

Mændene er allerede gået i gang med at male og gøre lokalet under skolen klar. Vi er også ved at forberede spørgsmål til de interviews, som vi helst skulle have med i udstillingen.

Og tro mig, så simpel en ting som stoppede strømper og børnetøj, syet om af voksentøj eller genbrug af strikkegarn til andet strik, - ja det har vi ikke blandt de 7500 genstande, som ligger i museets magasin. Er der nogen, af vore læsere, som kan hjælpe med det, så vil vi være taknemmelige. Hanne kan kontaktes på 3022 5474.

Skulpturer i Randbøl Sogn

Et landsogn kan også være med

Tekst og fotos: Bente Lykkegaard og private

med venlig hjælp fra Henning og Harald Bremer Juhl, Kaj og Margit Pedersen

"La Pirouette" foran Roberthus, Egtved

Dalbo og Robert Jacobsen

Overskriften på denne artikel synes måske ikke at stemme helt overens med indholdet. Teksten tager nemlig udgangspunkt i en skulptur af Robert Jacobsen, som er opstillet ved det tidligere rådhus, nu "Roberthus", i Egtved, men der knytter sig tråde til Randbøl Sogn via maskinfabrikken Dalbo i Bindeballe.

I flere af sognets nabobyer findes der skulpturer i det åbne landskab: Billund har sin skulptursti, Give kalder sig for "skulpturby", og i Egtved byder Egtved-pige-figurer velkommen ved indfaldsvejene til byen. Det berømte bysbarn Robert Jacobsen er repræsenteret ved den store jernskulptur "La Pirouette", der efter at være købt af byens foreninger i 1998 blev opstillet på torvet ved Kirkevej.

Efter en tiltrængt renovering på Dalbo Maskinfabrik har den nu fået sin plads foran Roberthus, hvor der findes en udstilling af andre af kunstnerens værker.

Hvorfor lige Dalbo?

Dalbo Maskinfabrik har gennem mange år samarbejdet med Robert Jacobsen omkring fremstilling af skulpturer. Også "La Pirouette" er fremstillet dér. Derfor var det et naturligt valg, at Dalbo skulle renovere skulpturen, da den trængte til en overhaling efter angreb af rust.

I 1985-1991 fremstillede Dalbo Maskinfabrik i samarbejde med Robert Jacobsen, hans svigersøn, Bernard Leauté, og assistent, Jean Clareboudt, de kæmpemæssige jernskulpturer til det, der senere skulle blive et meget besøgt turistmål: "Tørskind Grusgrav". Arbejdet varede så længe, fordi man undervejs skulle have finansieret det store projekt gennem sponsorater og fonde. Grusgraven blev indviet med et stort arrangement og besøg af Dronning Margrethe og prins Henrik den 2. juli 1991. Heri deltog naturligvis også repræsentanter for Dalbo.

Tørskind-projektet blev starten på et mangeårigt samarbejde med Dalbo, der ud fra Robert Jacobsens oplæg - og i tæt samarbejde med ham fremstillede adskillige skulpturer – lige indtil hans død i 1993. Selve arbejdet med skulpturerne fandt gerne sted uden for maskinfabrikkens arbejdstid, og man prøvede at komme Robert Jacobsens ønsker om ”her og nu” i møde, hvis det kunne lade sig gøre.

Efter Robert Jacobsens død blev Dalbo Maskinfabrik kontaktet af kunstneren Bernhard Lipsøe, der ønskede at benytte virksomhedens erfaring og ekspertise ved fremstilling af jernskulpturer. Der indledtes nu et samarbejde, hvor Lipsøe lavede oplæg og deltog i fremstillingen af adskillige skulpturer, et samarbejde som stadig pågår.

Turistmål

Randbøl Sogns turist-tiltrækningskraft består mest af variationen af naturtyper fra heden i vest til de skovklædte bakker i øst og historiske aftryk i form af eksempelvis gravhøje, Hærvejen og sporene af Randbøldal Fabrik.

Af skulpturer findes der, så vidt vides, tre skulpturer i det åbne landskab. Alle beror på private initiativer, og de kan ses fra vejen af forbipasserende.

Artiklen fortsætter i næste nr. af Randbøl Sogn og Lokalkarkivs medlemsblad, som udkommer i april.

Snakken, om det helt store mesterværk i stål og granit, er i gang.

Tørskind Grusgrav ca. 1988.

Fra venstre kunstner og elev Jean Clareboudt, Roberts svigersøn Bernard Léauté med kasket, Kaj Pedersen fra maskinfabrikken DAL-BO A/S og kunstner, skulptør og grafiker Robert Jacobsen.

Foto: Privat udlån

Der er noget nyt på vej foran Museet i Vandel

– en ny formidlingspavillon om Klimalandsbyprojektet er ved at blive bygget

Af Maren Pilegaard Andersen

Pavillon i museets have med udsigt til Efterskolens nye musik- og kulturhus.

Foto: Bente Lykkegaard

Der foregår mange spændende aktiviteter omkring museet i disse dage. En ny klimaudstilling er på vej, og nu er der ved at blive opbygget en pavillon vedr. Klimalandsbyprojektet foran museet, ud mod Grindstedvej. Det sker i samarbejde mellem Vejle Kommune, Museet og Vandel Udviklingsråd.

En pavillon til information, mødested og aktiviteter

Pavillonen, der forventes klar til brug i januar 2023, bliver bygget af træ. Genbrugsdøre samlet ind fra genbrugsstationen i Vejle skal fungere som vægge og svingdøre i den ende side. For at pavillonen kan bruges som et opholdsrum, får den et tag og en rund bænk i midten, som er genbrugt fra et tidligere projekt i Vejle Kommune.

Pavillonen skal være med til at opfylde flere behov i Vandel. Den skal fungere som en fysisk informationstavle og opslagstavle, hvor der skal stå information om Klimalandsbyprojektet, de aktiviteter der er i gang, - og reklamere for events og andet relevant. Ønsket er, at det bliver et sted, som hele landsbyen kan bruge og se et formål med. Fx når Facebook ikke kan bruges til at få alle med.

Samtidig er håbet også, at det kan fungere som et fysisk mødested, når vejret er til det. Det kunne være alt fra, at man mødes, inden man sammen går hen og kigger på et grønt område, der skal udvikles på, måske der skal arrangeres en fælles affaldsindsamling, det kunne også være startstedet for en fælles cykeltur, fælleskørsel eller noget helt andet.

Vær med til at sætte pavillonen i spil

En af de store aktiviteter i Klimalandsbyprojektet i 2023 bliver Åben Klimalandsby i Vandel den 3. jun, hvor pavillonen også får en vigtig rolle som formidlings- og mødested.

Pavillonen er til for Vandels beboere som en del af Klimalandsbyprojektet. Så alle inviteres til at gå i gang med at bruge pavillonen eller tænke over, hvordan den kan gøres relevant.

Der er plads til at komme med forslag og ideer til, hvordan pavillonen skal indrettes og bruges, så er der noget, I tænker, der mangler, eller har I ideer til, hvordan pavillonen også kan bruges til konkrete klimatiltag, så tag endelig fat i Maren Pilegård Andersen fra Vejle Kommune på mamaa@vejle.dk.

Mere information:

Følg Klimalandsbyprojektets aktiviteter på Vandel Udviklingsråds Facebook-side: www.facebook.com/vandeludvikling

Læs mere om Klimalandsbyprojektet her: www.klimalandsbyprojektet.vejle.dk

Projektleder: Maren Pilegård Andersen fra Vejle Kommune: mamaa@vejle.dk

Lørdag den 11. februar er der Antik loppe- og kræmmermarked i Vandel Idrætshal kl. 9 til 15

Kom og gør en god handel til vores markedsdag

Vi indbyder til en hyggelig dag og en hal fyldt med masser af stande, som sælger alt fra gemmerne: Indbo, nyt og gammelt/antikt, tøj og sko til store og små, legetøj, håndarbejde, musikinstrumenter, retro mm.

Museets loppemarked

Museet fylder minihallen med rigtig mange spændende loppeeffekter, som er blevet foræret til os de sidste 2 år.

Nyt i cafeteriets mødelokale

I år har Repair-Cafe' Vandel meldt sig på banen med en tøjbyttedag. Tag 5 til 7 stykker tøj med af god kvalitet, i god stand og nyvasket. Byt dit tøj til andet, du kan bruge, (max samme antal som du har afleveret). På bordene vil der ligge både børnetøj og voksentøj. Vi har samlet noget tøj ind, men hvis du får lyst til at donere tøj inden den 11. februar, tager vi gerne imod på næste Repair-Café aften d.1.2.kl. 16.-18.

Tøjskab

Repair-Cafeen er hoppet med på den nye trend sammen med Vejle ReFashion. De har opstillet tøjbytteskab i Spinderihallerne og hos Fabrikanterne i Vejle - samt i Byens hus i Jelling. Anette og Rikke fra Vejle ReFashion kommer og slå dørene op til dette smukke gamle almueskab fra 1781 på kræmmerdagen kl. 11. Kom og hør mere om, hvad meningen er med skabet, og hvor det skal stå i fremtiden.

Private stande

Skal du have ryddet op??

Alle, der har noget at sælge, bytte eller reklamere for, indbydes til at være med!

Standpladser er på 3x3 meter og koster 250 kr. Du tager selv borde og stol med.

Vil du leje en lille stand med plads til ét bord, koster det 150 kr. Læs mere om tilmelding på www.rslm.dk.

GRATIS ENTRE - HALLENS CAFETERIA ER ÅBENT

ARRANGØR:

**VANDEL IDRÆTSHAL SKOLEVEJ 8 7184 VANDEL OG
RANDBØL SOGNS LOKALARKIV OG MUSEUM**

Formand:	Svend Aage Hansen, Gl. Åstvej 14, Vandel.	Tlf. 75 88 54 04
Næstformand:	Julius Guttessen, Tingkærvej 9, Randbøl	Tlf. 20 21 82 63
Kasserer:	Søren Pallesen, Gl. Stationsvej 34, Vandel	Tlf. 75 88 55 01
Sekretær:	Bente Lykkegaard, Rodalvej 50. Randbøldal	Tlf. 40 12 18 92
Medlem:	Hanne Damgaard Hansen, Mølleparken 49, Vandel	Tlf. 30 22 54 74
Suppleant:	Karen Margrethe Damkjær, Gl. Åstvej 8, Vandel	Tlf. 41 41 50 78
Suppleant:	Nikolaj Sørensen, Randbølvej, Vandel	Tlf. 30 74 53 76

Randbøl Sogns Lokalarkiv og Museum, Grindstedvej 30, 7184 Vandel

E-mail: rslm.vandel@gmail.com, www.rslm.dk - Tlf. 75 88 54 89, åbent torsdage 10-16

Redaktion: Bente Lykkegaard/Hanne D. Hansen, **Ansvar** Svend Aage Hansen **Distribution:** Søren Pallesen.

Trykning: Billund Bogtrykkeri, Butikstorvet 10A 2.sal, 7190 Billund. Mail: morten@billund-ugeavis.dk